

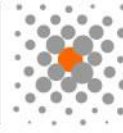
IZMENE ZAKONA O PRAVU NA BESPLATNE AKCIJE

Zakon o privatizaciji (2001.) dao je pravo građanima na udeo u privatizaciji. Građani su stekli pravo na 15% kapitala koji se privatizuje putem tendera i te akcije su prenete Privatizacionom registru. Akcije je trebalo podeliti najkasnije 2 godine po završetku osnovnog roka za privatizaciju (2005. godina). Jedan deo akcija i udela u kapitalu preduzeća po osnovu ranijih privatizacija (od 1989. do 2001. godine), prenet je Akcijskom fondu, čiji je zadatak bio da ove akcije i udele proda, najkasnije za 6 godina. Prihodi od prodaje su uplaćivani u budžet, s tim što je 10% moralo da se prenese fondu PIO, a 5% izdvoji za restituciju. Predviđeno je da se dividende na akcije iz portfelja Akcijskog fonda uplaćuju fondu PIO. Postojali su rokovi za završetak privatizacije koji su više puta menjani. Umesto da se proces okonča, Akcijski fond je Izmenama Zakona iz 2005. dobio nova ovlašćenja, uključujući pravo na upravljanje privatizovanim preduzećima (oko 1500 preduzeća, od čega u 400 ima većinsko učešće).

Zakon o pravu na besplatne akcije koje građani ostvaruju u postupku privatizacije, reguliše postupak ostvarivanja prava na novčanu naknadu od prodaje akcija i udela iz Privatizacionog registra i na besplatne akcije. Akcijski fond prodaje akcije i udele. Zakonom je dodato još 6 javnih preduzeća čije se akcije dele građanima do kraja 2010. godine (NIS, „Telekom“, EPS, JAT, Aerodrom „Nikola Tesla“, „Galenika“). Građanima je obećana isplata po 1000 evra u gotovini, ili u vrednosti akcija. Prijavilo se 4,8 miliona građana. Da bi se ostvarilo obećanje, potrebno je prikupiti 4,8 milijardi evra. Kako se građanima isplaćuje 15% prihoda od prodaje preduzeća putem tendera, to znači da bi trebalo prodati ova preduzeća za 32 milijarde evra! Za sad je prodat samo NIS za 0,4 milijarde evra. Od ostalih preduzeća profit ostvaruju jedino „Telekom“ (5,5 milijardi dinara, ili 62,5 miliona evra) i Aerodrom „Nikola Tesla“ (1,3 milijardi dinara). Ostali imaju gubitke, a najveće EPS, 27 milijardi dinara (306 miliona evra). Građanima su obećani bezvredni papiri.

Nude se tri razloga zašto je potrebna izmena Zakona: svetska kriza je obezvređila akcije, u Privatizacionom registru se vode akcije nejednake nominalne, knjigovodstvene i tržišne vrednosti, okončava se privatizacija. Nijedan od razloga ne stoji: akcije su obezvređene još pre svetske krize i sada se želi samo pokriće za nerealna obećanja; zakonski propisi ne traže da se građanima dele akcije iz Privatizacionog registra, već novčana naknada od prodaje tih akcija; predloženim izmenama privatizacija postaje beskonačan proces.

Predloženim izmenama Zakona umesto isplate gotovine i prenosa besplatnih akcija obećava se prenos akcija Akcionarskog fonda koji će se formirati prenosom akcija iz Privatizacionog registra (4,7 milijardi dinara nominalne vrednosti) i portfelja Akcijskog fonda (nominalne vrednosti 24 milijarde dinara). Ako bi tržišna vrednost akcija Fonda bila jednaka nominalnoj vrednosti ove imovine, svakom građaninu bi pripalo po 6000 dinara. Treba, međutim, imati u vidu da je tržišna vrednost ovih akcija daleko manja od nominalne (u portfelju ima akcija preduzeća privatizovanih od 1989. godine do danas, od kojih su neka nepostojeća, neka ne rade godinama, ili imaju velike gubitke). Predviđeno je da se imovina Fonda uvećava u narednom periodu sa po 15% kapitala preduzeća koja se privatizuju putem tendera i javnih komunalnih preduzeća. Umesto podele besplatnih akcija 6 preduzeća, Izmene zakona predviđaju samo podelu po 15% akcija EPS-a, „Telekoma“, Aerodroma „Nikola Tesla“ (izostavljeni su NIS, „Galenika“ i JAT). Gubici EPS-a su

daleko veći od profita druga dva preduzeća. Aerodrom ne isplaćuje dividende, a Telekom je 2008. godine isplatio 4 milijardi dinara akcionarima. Država ima učešće od 80% u tom preduzeću i ostavljuje svoja prava preko Pošte, koja je osnivač „Telekoma“.

Savet smatra da su predložene izmene Zakona nepotrebne i štetne. Stvara se nova institucija bez odgovarajuće kontrole, koja treba u nedogled da manipuliše državnim kapitalom, što može da bude jedan od trajnih izvora korupcije. Država je pokazala da loše upravlja svojom imovinom i ne može se očekivati da bolje upravlja Fondom.

Zbog čega se država pokazala kao loš privrednik?

- Prema Izveštaju DRI, Budžet Srbije je u 2008. godini od dividendi javnih preduzeća prihodovao samo 0,6 milijardi dinara, što nije ni petina profita Telekoma. Ukoliko bi taj iznos u celosti predstavljao prihod Fonda, svakom građaninu koji poseduje akciju Fonda mogla bi da se isplati godišnja dividenda od 125 dinara.
- Državni revizor nije mogao da utvrdi iznos profita javnih preduzeća koji pripada budžetu. Konstatovao je da se «visina potraživanja Republike Srbije za deo ostvarene dobiti po osnovu učešća u kapitalu javnih preduzeća i ostalih privrednih subjekata ne prati» (strana 22. Izveštaja).
- Dobijena sredstva od privatizacije država pozajmljuje preduzećima i ta sredstva se ne vraćaju: u 2005. i 2006. godini pozajmljeno je 15 milijardi dinara (preko 170 milijardi evra), što nije vraćeno. Fond za restituciju ima 4,2 milijarde dinara. Nove pozajmioce se daju a da stare nisu vraćene (strana 33. Izveštaja). Pozajmice se kasnije konvertuju u učešće u kapitalu, čime se povećava državni portfelj akcija, umesto da se putem privatizacije smanjuje.
- Država neuredno vodi evidenciju svojih spoljnih dugova, što je revizor ustanovio u svom Izveštaju: «Evidencije o stanju potraživanja od glavnih dužnika prema poveriocima Pariskog i Londonskog kluba (...) u glavnoj knjizi trezora (Uprava za trezor) i u Agenciji za osiguranje depozita nisu usaglašene po stanju na dan 31. 12. 2008. godine niti je usaglašavanje izvršeno na kraju budžetske 2007. godine» (strana 56.). Razlika u podacima ide i do 100 miliona evra. I dalje: «U Upravi za trezor nije obezbeđena analitička evidencija za praćenje prihoda budžeta od naplaćenih potraživanja od glavnih dužnika prema poveriocima Pariskog i Londonskog kluba...» (strana 57.).
- Neuredno se vodi evidencija državne imovine. Zakonski rok za uknjiženje u jedinstvenu javnu knjigu bio je kraj 1997. godine. Revizor je utvrdio da to nije učinjeno do kraja 2008. godine: «Utvrđeno je da Republička direkcija za imovinu RS nije uspostavila potpunu i ažurnu evidenciju o stanju državne imovine. Ovo je posledica neusaglašenosti pravnog i faktičkog raspolaganja državnom imovinom kao i posledica neispunjene obaveze korisnika državne imovine da dostavljaju zakonom propisane podatke» (strana 20.). Npr. u 2008. je nabavljena nefinansijska imovina u iznosu od 51 milijardi dinara (588 miliona evra) koja nije evidentirana u glavnoj knjizi trezora (strana 18.).
- Revizor je našao da samo 5 direktnih korisnika sredstava budžeta, od 25 koliko je kontrolisao, ima uspostavljen sistem interne kontrole i da postoje samo 2 (dva) izveštaja interne kontrole.

Akcionarski fond

Predložene izmene Zakona o pravu na besplatne akcije predviđaju osnivanje Akcionarskog fonda kao sui generis pravnog lica. Ono nije ni investicioni fond, ni brokerska organizacija, ni privredno akcionarsko društvo, niti ustanova, nije ni institut, niti uprava, mada je od svega navedenog po malo. Akcionarski fond ima veliku imovinu i brojna ovlašćenja, ali bez ikakve kontrole i odgovornosti. Fond ima samo jedan organ, Savet koji broji 5 članova. Bira ga Vlada sa mandatom od pet godina i mogućnošću ponovnog izbora. Fond nema zaposlene, a sve poslove, u ime i za račun Fonda, obavlja Agencija za privatizaciju, uprkos činjenici da je postupanje Agencije u proteklih devet godina dovelo do brojnih negativnih efekata procesa privatizacije. Agenciji je sada poverena nova delatnost, a da prethodno ništa nije učinjeno kako bi se u njenom budućem radu otklonile uočene mogućnosti za korupciju.

Akcionarski fond predstavlja posrednika između građana i imovine Fonda, koja je ranijim zakonom određena kao imovina koju će dobiti građani. Očigledno, država pretpostavlja da će građani protračiti svoje akcije, i zato ona upravlja akcijama umesto građana. Budući akcionari nisu ničim zaštićeni ne samo u odlučivanju u odnosu na visinu imovine svog akcionarskog društva, odnosno Fonda, nego i u odnosu na mogućnost utuženja. Naime, ako neki akcionar, ili poverilac pretrpi štetu iz poslovanja Fonda, on nema mogućnost utuženja. Agencija za privatizaciju ne može da se utuži, jer je ona samo punomoćnik u smislu člana 10d, a punomoćnik ne odgovara za obaveze i štete koje nanese vlastodavac, odnosno Fond. Utuženje Fonda, međutim, nema svrhe, jer čak i kada bi oštećeni dobili spor, nema sredstava iz kojih se mogu naplatiti. Članom 10g izričito je predviđeno da imovina Fonda ne može biti predmet zaloge, ne može se uključiti u likvidacionu ili stečajnu masu, niti može biti predmet prinudne naplate u cilju namirenja potraživanja.

Cilj osnivanja Akcionarskog fonda je pre svega pokušaj da se prikrije da predizborno obećanje dato građanima o podeli akcija vrednih 1000 evra, ne može biti ispunjeno. Zato je bilo potrebno da se uspostavi posrednik između građana i njihovih akcija. Pored toga, osnivanjem Akcionarskog fonda date su nove nadležnosti Agenciji za privatizaciju, koja je sa okončanjem procesa privatizacije trebalo da završi svoj mandat. Ovako, mandat Agencije se nastavlja u nedogled, kroz manipulisanje imovinom Akcionarskog fonda. Stvara se nova mogućnost za partijsku kontrolu nad javnom imovinom, što je jedan od najvećih izvora korupcije u Srbiji. Zbog toga je Savet 26. februara preporučio Vladi da ove predloge povuče iz procedure.

U Beogradu, 10. marta 2010. godine

PREDSEDNIK

Verica Barać